

Το εξωτερικό περιβάλλον του σχολείου και η επίδρασή του στη διαμόρφωση και επίτευξη των στόχων του

Ορφανός Στέλιος¹ Φατσέα Αδαμαντία² Τόγια Κωνσταντίνα³

Εισαγωγή

Το σχολείο ως «ανοικτό σύστημα» αλληλεπιδρά με το εξωτερικό του περιβάλλον προκειμένου να επιτευχθεί ο στόχος του που είναι η ολοκληρωμένη ψυχοσωματική και κοινωνική ανάπτυξη των μαθητών. Οι άξονες βάσει των οποίων γίνεται αυτή η διερεύνηση, είναι το κοινωνικό-πολιτιστικό, οικονομικό, πολιτικό-νομικό, τεχνολογικό περιβάλλον. Μελετήθηκαν οι συνθήκες που επικρατούν σε σχέση με τους παραπάνω άξονες στο ελληνικό σχολείο, Β' β/θμια βαθμίδα, και προέκυψαν ενδιαφέροντα συμπεράσματα και προτάσεις.

A. Το σχολείο, οι στόχοι του, το εξωτερικό του περιβάλλον και τι γίνεται στην πράξη

A.1 Εννοιολογική προσέγγιση του όρου σχολείο

Υπάρχει ασυμφωνία των επιστημόνων για τη διατύπωση ενός κοινά αποδεκτού ορισμού σχετικά με τον όρο «σχολείο». Μια σχολική οργάνωση είναι ένα πολύπλοκο δυναμικό κατασκεύασμα το οποίο είναι αδύνατο να περιγραφεί και να οριστεί σε όλη του την έκταση, (Σαΐτης, 2005). Επιδίωξη του σχολείου σε όλες σχεδόν τις κοινωνίες είναι ο εξοπλισμός των ατόμων με τις αναγκαίες δεξιότητες και γνώσεις που είναι απαραίτητες για να ικανοποιήσουν τις ποικίλες προσωπικές τους ανάγκες, αλλά και για ν' ανταποκριθούν στις απαιτήσεις της κοινωνίας, (Φλουρής, 1983).

Το «σχολείο» ως κοινωνικό σύστημα, παίρνει από το περιβάλλον πόρους (διδασκτικό προσωπικό, μαθητές κ.α.) και μέσω της εκπαιδευτικής διαδικασίας παράγει εγγράμματους και μορφωμένους μαθητές και απόφοιτους, (Πασιαρδής, 2004, Hoy et al. 1987, Αναδημοσίευση Σαΐτης, 2005). Άλλοι ορίζουν το «σχολείο» ως τη βασική μονάδα του εκπαιδευτικού συστήματος η οποία διέπεται από ίδιους σκοπούς, έχει καθορισμένο πρόγραμμα, ενιαία διοίκηση, δέχεται μαθητές με καθορισμένους όρους και για καθορισμένο χρόνο σπουδών και παρέχει αναγνωρισμένο από την κοινωνία και την πολιτεία τίτλο σπουδών, (Δενδρινού-Αντωνοκάκη, 1971, Αναδημοσίευση Σαΐτης, 2005), καθώς επίσης και ως «μια πολύπλοκη οντότητα», (Bollen, 1996, Αναδημοσίευση Σαΐτης, 2005) και ως «κοινωνικό δημιούργημα το οποίο προέκυψε για να ικανοποιηθούν βασικές κοινωνικές ανάγκες» (Κωνσταντίνου 1994, Αναδημοσίευση Σαΐτης, 2005). Είναι ένας θεσμός που στοχεύει στη μεταφορά των αξιών της κάθε κοινωνίας για να διασφαλίσει το μέλλον της, (Κακανά, 1994). Ένα σύγχρονο εκπαιδευτικό πρότυπο δεν αφορά μόνο τους καθιερωμένους θεσμούς και φορείς που συγκροτούν την τυπική εκπαίδευση. Αφορά όλους τους φορείς που με τον ένα ή τον άλλο τρόπο παράγουν και προσφέρουν γνώση, προβάλλουν πρότυπα, καλλιεργούν συμπεριφορές, αφορά κυρίως τους οργανισμούς που διαχειρίζονται αποθέματα γνώσης και πολιτισμού, δηλαδή περιεχόμενο που μπορεί να αποκτήσει εκπαιδευτική – μορφωτική αξία και να εμπλουτίσει την εκπαιδευτική πράξη, (Τσακαρισιάνος, 2004).

A.2 Οι στόχοι του σχολείου

Ο ρόλος του σχολείου στη σημερινή κοινωνία της πληροφορίας, και της παγκοσμιοποίησης θα πρέπει να είναι ιδιαίτερα καταλυτικός. Οι έφηβοι αποτελούν μια ξεχωριστή ομάδα που διαθέτει τα

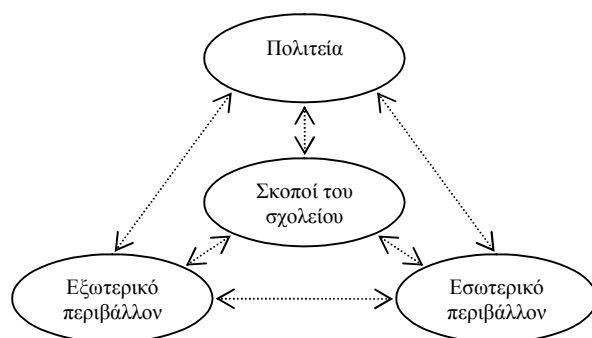
¹ Δρ. Επιστημών Αγωγής του Πανεπιστημίου Αιγαίου, Υπεύθυνος Περιβαλλοντικής Εκπ/σης Β/θμιας Εκπ/σης Δωδ/σου, e-mail: gped@dide.dod.sch.gr

² Υπεύθυνη Αγωγής Υγείας Β/θμιας Εκπ/σης Δωδ/σου, Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια στο Π.Μ.Σ. του Παν/μιου Αιγαίου «Μοντέλα σχεδιασμού ανάπτυξης εκπαιδευτικών μονάδων», e-mail: ghp@dide.dod.sch.gr

³ Θεολόγος, Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια στο Π.Μ.Σ. του Παν/μιου Αιγαίου «Περιβαλλοντική Εκπαίδευση», e-mail: psemp04028@rhodes.aegean.gr

δικά της χαρακτηριστικά, και έχει τις δικές της ανάγκες, γι' αυτό απαιτούν ιδιαίτερη προσοχή, (Pick, 1997). Πέρα από την αρμονική ανάπτυξη του πνεύματος το σχολείο μπορεί να βοηθήσει τον έφηβο να κοινωνικοποιηθεί, να ωριμάσει ψυχικά και συναισθηματικά, να διαμορφώσει την προσωπικότητά του, το ήθος, τη συμπεριφορά του. Θα τον βοηθήσει να αναπτυχθεί σωματικά και να υιοθετήσει υγιείς αξίες και στάσεις ζωής.

Το εκπαιδευτικό σύστημα αποτελείται από: το ανθρώπινο δυναμικό (εκπ/κοί, μαθητές, διοικητικό προσωπικό), τα κτήρια, τη διοίκηση, το θεσμικό πλαίσιο, τη διδασκαλία, τα μέσα διδασκαλίας κ.α., συνθέτουν το εσωτερικό περιβάλλον του. Φορείς όπως η εκκλησία, τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, η τοπική αυτοδιοίκηση, οι επιστημονικοί σύλλογοι, οι πολιτιστικοί οργανισμοί, κ.α. αποτελούν το εξωτερικό περιβάλλον του. Προκειμένου λοιπόν να εκπληρώσει τους στόχους του, ως «ανοικτό» σύστημα βρίσκεται σε διαρκή αλληλεπίδραση και αλληλεξάρτηση και με άλλα συστήματα (όπως τους οικονομικούς οργανισμούς) και υπερσυστήματα (όπως το κοινωνικοπολιτικό σύστημα), (σχήμα 1).

Σχήμα 1. Οι σχέσεις του σχολείου με το περιβάλλον του

Η σύνθεση του σχολείου δεν του επιτρέπει να λειτουργεί σε μια σταθερή κατάσταση ισορροπίας, (Σαΐτης, 2005). Όταν οι στόχοι και οι ανάγκες των υποσυστημάτων έρχονται σε σύγκρουση μεταξύ τους η ισορροπία διαταράσσεται και δυσχεραίνεται η επίτευξη των στόχων του.

Κατηγοριοποίηση των στόχων του σχολείου:

Προσωπικοί, διατυπώνονται από τους δασκάλους και τους μαθητές και επιφέρουν αλλαγή στον άνθρωπο, στις εργασιακές σχέσεις και συνθήκες.

Εκπαιδευτικοί, που αναφέρονται στις αλλαγές των δομών, αλλαγές συμπεριφοράς, γνώσης, ικανοτήτων και συνηθειών του μαθητή κυρίως και καμιά φορά υπαγορεύονται από τους ίδιους τους μαθητές.

Μέσων (πόρων), έχουν σχέση με την υλικοτεχνική υποδομή ώστε να διευκολυνθεί η διδασκαλία των εκπαιδευτικών ή με το υλικό που απαιτείται για την πραγματοποίηση των εργασιών των μαθητών ή και με τα δύο, (Paisey, 1992, Αναδημοσίευση Σαΐτης, 2005).

Α.3 Σχέση σχολείου και εξωτερικού περιβάλλοντος

Το σχολείο θα πρέπει να συνεργάζεται με το εξωτερικό περιβάλλον και η δράση του να μην περιορίζεται μόνο στο εσωτερικό του περιβάλλον. Η αγωγή δεν περιορίζεται μόνο στο χώρο του σχολείου. Υπάρχουν και άλλοι θεσμοί παράλληλοι, πχ. οικογένεια, τα ΜΜΕ, η εκκλησία, η τοπική αυτοδιοίκηση, διάφοροι κοινωνικοί φορείς που είναι μέρος του κοινωνικού περιγύρου του σχολείου, των οποίων ο σκοπός δεν είναι καθαρά παιδαγωγικός αλλά χρησιμοποιούν την αγωγή ως μέσο, (Κακανά, 1994). Εκτός από το αναλυτικό πρόγραμμα σημαντικό ρόλο διαδραματίζει το σχολικό περιβάλλον, το σχολικό ήθος, οι σχέσεις μέσα στο σχολείο και οι δεσμοί του σχολείου με την κοινότητα, συμπεριλαμβανομένων και των γονέων. «η ψυχική και συναισθηματική υγεία δεν εξαρτάται μόνο από αυτά που διδάσκονται, αλλά κυρίως από την ποιότητα των σχέσεων στο σχολείο: από τις σχέσεις μεταξύ των καθηγητών και των μαθητών και μεταξύ του σχολείου και της κοινότητας που υπηρετεί», (Weare - Gray, 1995).

A.4 Τι γίνεται στην πράξη

Σύμφωνα με τον Σαΐτη, το σχολείο ως κοινωνικός οργανισμός δεν πρέπει να περιοριστεί στα στενά πλαίσια του εσωτερικού του περιβάλλοντος αλλά να αναπτύξει συνεργασίες με την κοινωνία στην οποία ανήκει, για την καλύτερη και αποτελεσματικότερη επίτευξη των επιδιώξεων του. Το ΥΠΕΠΘ αναγνωρίζοντας τις σύγχρονες ανάγκες της εκπ/σης το 1992 με την ΥΑ Γ2/4867 εντάσσει στο αναλυτικό πρόγραμμα τις καινοτόμες, σχολικές δραστηριότητες. Αντικείμενο τους είναι τα Πολιτιστικά, Επιστημονικά θέματα, η Περιβαλλοντική Εκπ/ση, η Αγωγή Υγείας. Προτείνεται η συνεργασία με Μουσεία, Αρχαιολογική Υπηρεσία, ιστορικά αρχεία, δημοτικές βιβλιοθήκες, φυσιολατρικές λέσχες, Δασική Υπηρεσία, Επιμελητήρια, Επιστημονικούς συλλόγους, κέντρα νεότητας, δημόσιους οργανισμούς, εκθεσιακούς χώρους, Δ/νσεις Νομαρχιών κλπ, (ΥΑ Γ2/4867).

Τέτοια προγράμματα σχολικών δραστηριοτήτων μπορούν να υλοποιηθούν στα πλαίσια οποιουδήποτε προγράμματος εγκεκριμένης συνεργασίας του ΥΠΕΠΘ με άλλους κυβερνητικούς ή μη κυβερνητικούς φορείς που μπορούν με τα δικά τους μέσα να στηρίξουν το έργο των εκπαιδευτικών των σχολείων καθώς επίσης και στα πλαίσια υλοποίησης προγραμμάτων διεθνών συνεργασιών. Βασικές αρχές που εφαρμόζονται στα προγράμματα των σχολικών δραστηριοτήτων είναι η διεπιστημονική θεώρηση, η βιωματική προσέγγιση, το άνοιγμα του σχολείου στην κοινωνία, η ομαδική εργασία, η ανάπτυξη δημοκρατικού διαλόγου και η καλλιέργεια κριτικής σκέψης, (ΥΑ 106137).

Θεσμοθετημένα το Υπουργείο Παιδείας δίνει τη δυνατότητα στο σχολείο να συνεργαστεί με εξωτερικούς φορείς. Οι εκπαιδευτικές καινοτομίες, τόσο του αναλυτικού προγράμματος, όσο της διοίκησης και οργάνωσης της σχολικής μονάδας, άλλοτε επιβάλλονται από το ΥΠΕΠΘ και άλλοτε συστήνονται από τους αρμόδιους φορείς, τους συναδέλφους, τους ίδιους τους εκπ/κους και τους Δ/ντες, τα μέσα ενημέρωσης και από άλλους, χωρίς να είναι υποχρεωτικές, (Καβούρη, 1999). Μια τέτοια συνεργασία δεν μπορεί να είναι αποτελεσματική αν δεν υποστηριχτεί από το Δ/ντη και το εκπαιδευτικό προσωπικό του σχολείου. Για το σκοπό αυτό οφείλει το εκπαιδευτικό προσωπικό του σχολείου να βάλει ασφαλιστικές δικλίδες που θα του εξασφαλίσουν το καλύτερο αποτέλεσμα, (Σαΐτης, 2005). Να γνωρίζουν δηλαδή τον πραγματικό σκοπό που επιδιώκουν οι διάφοροι φορείς τη συνεργασία με το σχολείο, να γνωρίζουν τις δυνατότητες που έχει η σχολική μονάδα, να οργανώνουν και να προγραμματίζουν διεξοδικά τις δραστηριότητες που θα λάβουν χώρα, να έχουν μια εικόνα για το ποιόν του εκάστοτε φορέα. Κατάλληλος χειρισμός του εξωτερικού περιβάλλοντος, σημαίνει ακόμη και προστασία του σχολείου από δυσάρεστες εξωτερικές επιδράσεις, (Σαΐτης, 2005).

B. Μεθοδολογία

B.1 Σκοπιμότητα της μελέτης και ερευνητικές υποθέσεις

Η παρούσα μελέτη διερευνά τον τρόπο με τον οποίο το εξωτερικό περιβάλλον του σχολείου επιδρά στο γενικότερο σκοπό της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που είναι σύμφωνα με νόμο 1566/1985 «...να συμβάλει στην ολόπλευρη, αρμονική και ισόρροπη ανάπτυξη των διανοητικών και ψυχοσωματικών δυνάμεων των μαθητών, ώστε ανεξάρτητα από φύλο και καταγωγή, να έχουν τη δυνατότητα να εξελιχθούν σε ολοκληρωμένες προσωπικότητες και να ζήσουν δημιουργικά...».

Βασικές ερευνητικές υποθέσεις της παρούσας μελέτης είναι:

- ◆ Το εξωτερικό περιβάλλον του σχολείου επιδρά στην ικανοποίηση του σκοπού της εκπαίδευσης.
- ◆ Μέσα από την εκπλήρωση του σκοπού της εκπαίδευσης, προάγεται η πολυπολιτισμικότητα στο σχολείο.

B.2 Μέθοδος- Μεθοδολογική οργάνωση

Για την επίτευξη των επιμέρους στόχων της παρούσας μελέτης, χρησιμοποιήθηκε η περιγραφική μέθοδος (Best, 1970) και η ανάλυση περιεχομένου, με σκοπό την ερμηνεία των γεγονότων που

συγκροτούν τα πεδία της. Μελετήθηκαν οι συνθήκες και οι σχέσεις καθώς και οι πρακτικές που επικρατούν σε σχέση με τους παραπάνω άξονες στο ελληνικό σχολείο, καθώς και τα αποτελέσματα που γίνονται αισθητά. Εξετάσθηκαν θεσμοί και μέθοδοι και στη συνέχεια εξήχθησαν συμπεράσματα και διατυπώθηκαν προτάσεις.

B.3 Ανάλυση αξόνων

Οικονομικός: Η λειτουργία του σχολείου επηρεάζεται από τα κονδύλια που διαθέτει η πολιτεία, θα εξετάσουμε την συμβολή της τοπικής αυτοδιοίκησης στην επίλυση των προβλημάτων του όπως για παράδειγμα τη συντήρηση και την επισκευή των σχολικών κτιρίων, (Σαΐτης, 2005), και τις δράσεις που αναλαμβάνει προκειμένου να συνεισφέρει και να συμπληρώσει την Παιδεία που παρέχει το σχολείο. Βελτίωση της ποιότητας της παρεχόμενης μόρφωσης συντελούν στην κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη μιας χώρας.

Κοινωνικός – πολιτιστικός: Με έμφαση στην επιρροή που ασκούν οι γονείς, τα μουσεία, η εκκλησία και η πολυπολιτισμικότητα: η νοητική ανάπτυξη των παιδιών επηρεάζεται από το κοινωνικό- πολιτιστικό περιβάλλον, (Hertzberg and Stone, 1974, Αναδημοσίευση Σαΐτης, 2005). Κατά τον Ζάχαρη, όπως αναφέρεται από τον Σαΐτη «...οι οικογένειες των μαθητών είναι εκείνο το τμήμα του κοινωνικού συνόλου της περιοχής που βρίσκεται στη στενότερη συνάρτηση με το σχολείο...» Βάση του νόμου 1566/1985, η συνεργασία του συλλόγου γονέων και κηδεμόνων επιβάλλεται και θα πρέπει να καλλιεργείται από την Δ/ση του σχολείου.

Αναφορικά με την εκκλησία, το άρθρο 16.2 του Ελληνικού Συντάγματος αναφέρει ότι «...Η παιδεία αποτελεί βασική αποστολή του κράτους και έχει σκοπό την ηθική, πνευματική, επαγγελματική και φυσική αγωγή των ελλήνων, την ανάπτυξη της εθνικής και θρησκευτικής συνείδησης και την διάπλασή τους σε ελεύθερους πολίτες...», (Σωτηρέλλης, 1998).

Σε σχέση με την πολυπολιτισμικότητα, στην Ελληνική εκπαιδευτική πολιτική ο μονοπολιτιστικός προσανατολισμός του σχολείου που είναι φανερός στη διδακτέα ύλη και στον τρόπο διδασκαλίας στο σχολείο σιγά-σιγά φαίνεται ότι συμπληρώνεται από θέσεις και στάσεις που προωθούν την οικουμενικότητα και τις ίσες ευκαιρίες.

Πολιτικός – νομικός: Ριζικές μεταρρυθμίσεις, όπως αλλαγές στα βιβλία, τη διδακτέα ύλη, τις εξετάσεις κ.α., επηρεάζουν είτε επιλύουν, είτε δημιουργούν προβλήματα στην εύρυθμη λειτουργία του σχολείου, όπως αναφέρθηκε και στην ενότητα Α2 και μπορεί να διαταράξουν την ισορροπία του σχολείου. Επιπλέον παράγοντας που εισάγουν μεταρρυθμίσεις στο σχολείο είναι οι καινοτόμες δραστηριότητες και τα ευρωπαϊκά προγράμματα (COMENIUS, ARION, SOCRATES), που υιοθετούν μια ολιστική προσέγγιση για το σχολείο.

Τεχνολογικός: Με έμφαση στο διαδίκτυο και την τηλεόραση: Αυτά τα μέσα, ορίζουν ένα μέρος της υλικοτεχνικής υποδομής του σχολείου η οποία θα πρέπει να συμβαδίζει με τον εκσυγχρονισμό και την πρόοδο των αντίστοιχων επιστημών. Οι υπολογιστικές και δικτυακές τεχνολογίες, λόγω του εγκάρσιου χαρακτήρα τους, διαπερνούν σταδιακά το σύνολο της ανθρώπινης δραστηριότητας και είναι πλέον παρούσες σε μεγάλο μέρος των καθημερινών αλλά και των εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων. Θέτουν κατ' αυτό τον τρόπο πολύ σημαντικά ζητήματα που άπτονται του καθεστώτος της οργάνωσης και διαχείρισης της πληροφορίας, της διαμεσολάβησης μέσω των ψηφιακών τρόπων μετάδοσης της γνώσης, της οργάνωσης και του καταμερισμού της εργασίας, της επικοινωνίας από απόσταση, του προβλήματος της ταυτότητας των υποκειμένων κ.λπ. Επιπλέον μπορούν να συμβάλλουν στην επίτευξη των υπολοίπων αξόνων οι οποίοι διερευνώνται.

Γ. Ερμηνευτική προσέγγιση των δεδομένων

Τοπική αυτοδιοίκηση

Ο ρόλος της τοπικής αυτοδιοίκησης είναι πολύ σημαντικός για την επίτευξη των στόχων του σχολείου γεγονός που αποτυπώνεται στην ελληνική νομοθεσία όπου αναφέρεται ότι για την προαγωγή των πολιτιστικών και πνευματικών ενδιαφερόντων των πολιτών καθώς και για την κατασκευή, επισκευή και συντήρηση των σχολικών κτιρίων αρμόδια είναι η τοπική αυτοδιοίκηση, (Π.Δ. 410/1995, άρθρο 24). Ο θεσμός που συμβάλει στην υλοποίηση των παραπάνω είναι η

επιτροπή παιδείας (δημοτική ή κοινοτική), που ασχολείται με θέματα που αφορούν την καλύτερη οργάνωση και λειτουργία των σχολείων της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, την κατανομή των πιστώσεων για λειτουργικές δαπάνες των σχολείων, την ίδρυση, κατάργηση και συγχώνευση σχολείων και παρακολουθεί την ανέγερση των σχολικών κτιρίων, την επισκευή και συντήρησή τους, καθώς και το έργο των σχολικών επιτροπών, (άρθρο 50 του νόμου 1566/1985). Παράλληλα προβλέπεται και η λειτουργία νομαρχιακών επιτροπών παιδείας με αρμοδιότητες χρηματοδότησης για την εκτέλεση των έργων ανέγερσης, επισκευής και συντήρησης των αντίστοιχων σχολείων και τον εξοπλισμό τους ή την οργάνωση βιβλιοθηκών, σεμιναρίων γονέων και άλλων επιμορφωτικών και πολιτιστικών εκδηλώσεων, (Καραναστάσης, 2003). Στα πλαίσια αυτής της δράσης αρκετοί οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες διοργάνωσης εναλλακτικών εκπαιδευτικών προγραμμάτων και ψυχαγωγικών δράσεων που συνδυάζουν το παιχνίδι με την απόκτηση γνώσεων και την ομαδική εργασία. Αυτές οι δραστηριότητες περιλαμβάνουν σχολές γονέων, καλλιτεχνικά εργαστήρια, θεατρικό παιχνίδι, εκπαιδευτικές επισκέψεις, πολιτιστικό τουρισμό, που τις περισσότερες φορές καλύπτουν τον «εξωσχολικό» χρόνο των παιδιών.

Γονείς

Κατά τον Ζάχαρη, (Ζάχαρης, 1985) οι γονείς έχουν εμπιστευτεί στο σχολείο ό,τι πολυτιμότερο έχουν στη ζωή τους τα παιδιά τους. Τα έχουν εμπιστευτεί για τη μόρφωση και την εκπαίδευσή τους, για την κατάλληλη επαγγελματική τους προετοιμασία, για τη γενικότερη αγωγή και καλλιέργειά τους. «... Η αρμονική αυτή συνεργασία εκτός του ότι μπορεί να βοηθήσει στην επίλυση πολλών και σοβαρών προβλημάτων του σχολείου, μπορεί να συντελέσει στην επίτευξη περισσότερο ουσιαστικών αποτελεσμάτων στον τομέα της αγωγής των μαθητών...». Όμως είναι δυνατόν, λόγω διαφόρων παραγόντων, αυτή η σχέση να μη λειτουργήσει. Οικογένεια και σχολείο πρέπει να αλληλοσυμπληρώνονται διότι και οι δύο στοχεύουν στην αναπαραγωγή των αξιών της κάθε κοινωνίας. Είναι θεμιτό να υπάρχει ένας διάλογος επικοινωνίας μεταξύ των γονέων και του σχολείου που θα στηρίζεται στην αμοιβαία εμπιστοσύνη και αποδοχή και θα οδηγήσει στην εποικοδομητική συνεργασία, τα αποτελέσματα της οποίας θα έχουν ως αποδέκτες τα ίδια τα παιδιά.

Η 8^η Οκτωβρίου του 2002 ορίστηκε, με πρωτοβουλία της Ευρωπαϊκής Ένωσης Γονέων, ως η πρώτη Ευρωπαϊκή Ημέρα Γονέων και Σχολείου. Αυτή η κίνηση αναδεικνύει τη σημασία συνεργασίας του σχολείου και των γονέων, σε ένα δυναμικό πλαίσιο σύνδεσης του σχολείου με την κοινωνία. Έχει προβληθεί σε 21 χώρες-15 κράτη μέλη της Ε.Ε. και άλλες έξι Ευρωπαϊκές χώρες που έχουν ειδική σχέση με την Ε.Ε. για τη συνεργασία στον τομέα της Εκπαίδευσης, (Καστής, 2002).

Έρευνα που πραγματοποίησε το Λύκειο Κερατσινίου με θέμα «Η σχέση των μαθητών με την πολιτική» και δημοσιεύτηκε στην Ελευθεροτυπία στις 17-11-2003, σε δείγμα 274 μαθητών –τριών λυκείου, αναφέρεται ότι οι μαθητές εμπιστεύονται πρώτα την οικογένεια μετά την εκκλησία, το σχολείο, το στρατό, τη δικαιοσύνη, την Αστυνομία, την τηλεόραση, την κυβέρνηση και μετά τα κόμματα και τη Βουλή.

Μουσεία

Κοινός σκοπός μουσείων – σχολείων είναι η γνώση και διατήρηση της πολιτισμικής κληρονομιάς. Σχολείο και Μουσείο θεωρούνται ιδρύματα που οφείλουν να εισάγουν τους μαθητές σ' αυτήν την κληρονομιά, ώστε να την κατανοήσουν, να την προστατέψουν και να ασκήσουν προσεκτική και υπεύθυνη διαχείρισή της, (Kirk, 1987, Barwell, 1990). Σύμφωνα με αυτήν την άποψη οι δυο φορείς οφείλουν να συνεργάζονται. Όπως αναλύεται στο άρθρο του Δάλκου, (Δάλκος, 1999), ο παραδοσιακός τρόπος διδασκαλίας είναι ένας από τους λόγους που εμποδίζουν την επιθυμητή συνεργασία όχι μόνο για τη σχέση Μουσείου και Σχολείου, αλλά και για την αξιοποίηση του διαδυκτίου, της εκπαιδευτικής τηλεόρασης και άλλων εκπαιδευτικών προγραμμάτων. Εκείνο που τονίζεται είναι ότι απαιτείται περισσότερη ευαισθητοποίηση και από τις δυο πλευρές, για τα ζητήματα που σχετίζονται με την πνευματική και ψυχική ανάπτυξη των παιδιών, με τις ανάγκες, τις κλίσεις, τα ενδιαφέροντα και τις αναζητήσεις τους.

Εκκλησία

Το εκπαιδευτικό έργο της εκκλησίας υπήρξε αδιαμφισβήτητο. Με δεδομένη την αστάθεια της πολιτικής εξουσίας στην Ελλάδα, οι εκκλησιαστικοί θεσμοί ήταν εκείνοι που παρουσίαζαν μια συνέχεια στη συνείδηση του κόσμου, (Ζαμπέτα, 2003). Από την περίοδο της τουρκοκρατίας, η Εκκλησία αναδείχθηκε σε προστάτη και υπέρμαχο της εθνικής γλώσσας, της εθνικής κληρονομιάς και αυτοσυνειδησίας, της άρρηκτα συνδεδεμένης με την Ορθόδοξη χριστιανική πίστη. Στο πλαίσιο του ποιμαντικού της έργου, αναλαμβάνει το τεράστιο έργο της παιδείας με τους σκοπούς που προαναφέρθηκαν, (Νίκας, 1992).

Σήμερα στην Ελλάδα η Ορθόδοξη πίστη είναι η επικρατούσα θρησκεία και μέσω της εκκλησίας επηρεάζει την ελληνική εκπαίδευση έμμεσα.. Δεν υφίσταται διαχωρισμός κράτους- εκκλησίας γεγονός που ευθύνεται για την ισχυρή παρουσία της εκκλησίας στο δημόσιο βίο και κατ' επέκταση στην εκπαίδευση, που εξακολουθεί να αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους θεσμούς αναπαραγωγής της θρησκείας, (Μανιτάκης, 2000). Αν και η εκκλησία και η οικογένεια είναι οι θεσμοί εκείνοι που κατά κύριο λόγο αναπαράγουν τις αντιλήψεις και τις κοινωνικές πρακτικές της θρησκείας, η εκπαίδευση προσδίδει στη θρησκεία το χαρακτήρα της επίσημης ιδεολογίας του κράτους και την ενσωματώνει στη διαδικασία της πολιτικής κοινωνικοποίησης, (Kwiran, 2001). Σε σχέση με την εκπαίδευση, το άρθρο 16.2 του Συντάγματος αναφέρει ότι «...Η παιδεία αποτελεί βασική αποστολή του κράτους και έχει σκοπό την ηθική, πνευματική, επαγγελματική και φυσική αγωγή των ελλήνων, την ανάπτυξη της εθνικής και θρησκευτικής συνείδησης και την διάπλασή τους σε ελεύθερους πολίτες...», (Σωτηρέλλης, 1998).

Πολυπολιτισμικότητα

Με την εισβολή χιλιάδων οικονομικών μεταναστών και προσφύγων από γειτονικές χώρες, τα τελευταία έτη, η Ελληνική κοινωνία γίνεται σταδιακά πολυ-πολιτισμική, πολυ-γλωσσική και πολυ-φυλετική. Από το 2001 μέχρι και σήμερα επιχειρείται ο πολιτισμικός εμπλουτισμός με πιθανή δημιουργία νέων ευέλικτων ενιαίων προγραμμάτων σπουδών και σχολικών βιβλίων ώστε να βοηθηθούν οι μαθητές και να αντιμετωπιστούν πιθανά φαινόμενα ρατσισμού και ξενοφοβίας - που οδηγούν σε απομόνωση και περιθωριοποίηση την Εκπαιδευτική Προοπτική, (Δαμανάκης, 1999).

Σε σχέση με επιμέρους μαθήματα του αναλυτικού προγράμματος όπως τα θρησκευτικά, ο Χριστιανισμός παρουσιάζεται ως η μεγαλύτερη ή πολλές φορές ως η μόνη αληθινή θρησκεία ενώ οι άλλες θρησκείες αμφισβητούνται ως 'δογματικές'. Το ίδιο συμβαίνει και στην εκπαιδευτική πολιτική που εφαρμόζεται από τις χώρες όπου φανατικά επικροτείται ο μουσουλμανισμός ή άλλα θρησκευτικά, (DeVillar, 1994). Η Ελληνική Ιστορία επικεντρώνεται κύρια στο Δυτικό Πολιτισμό (Ευρώπη και Ελλάδα) με έμφαση στη δημοκρατία και τη λειτουργία της πολιτείας. Η Αφρική (πλην της Αιγύπτου) και η Ασία (πλην της Μεσοποταμίας) γενικά 'απορρίπτονται'. Οι κοινωνίες αυτές υποτίθεται ότι κυβερνήθηκαν από 'τυράννους' και οι κάτοικοι δεν ξεπέρασαν ποτέ την υποτυπώδη ή στοιχειώδη ζωή. Σε παλαιότερα βιβλία της Γεωγραφίας δινόταν έμφαση κυρίως στις Ευρωπαϊκές χώρες και πόλεις, ποταμούς και βουνά, κλίμα και οικονομία, (Γεωργογιάννης, 1997).

Σήμερα υπάρχει μεγάλη στροφή στην Ελληνική εκπαίδευση. Η δυσκαμψία του Ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος ενδιαφέρεται για την πολιτισμική διαφορετικότητα των οικονομικών προσφύγων και των μη ντόπιων μαθητών, (Δαμανάκης, 1998). Έτσι δημιουργείται το διαπολιτισμικό και το πολυ-πολιτισμικό μοντέλο, (Banks, 1994). Οι διαφορές και τα κοινά μεταξύ ατόμων και κοινωνιών διδάσκονται. Ο πολιτισμός μαθαίνεται και μεταδίδεται. Οι γνώσεις, δεξιότητες και ικανότητες εμπλουτίζονται με στάσεις και συμπεριφορές, (Modgil, 1986).

Ευρωπαϊκό δίκτυο σχολείων

Ένας άλλος θεσμός που διευρύνει τους ορίζοντες του σχολείου είναι η δημιουργία του ευρωπαϊκού δικτύου σχολείων προαγωγής της υγείας, τα προγράμματα COMENIUS, ARION, SOCRATES. Σχετικά με το πρόγραμμα Προαγωγής της Υγείας, είναι μια κοινή δραστηριότητα της Παγκόσμιας Οργάνωσης Υγείας (Π.Ο.Υ.), της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και του Συμβουλίου της Ευρώπης. Η Ελλάδα συμμετέχει σε αυτό από το 1992. Το ευρωπαϊκό δίκτυο σχολείων προαγωγής της υγείας υιοθετεί μια ολιστική προσέγγιση για το σχολείο.

Τηλεόραση

Η τηλεόραση ως μαζικό μέσο ενημέρωσης και επικοινωνίας δύναται και πρέπει να ασκεί ενημερωτικό, ψυχαγωγικό και παιδαγωγικό ρόλο. Υπάρχουν όμως και απόψεις όπως αυτή του McLuhan, που υποστηρίζει ότι το τηλεοπτικό μέσο είναι ιδεολογικά φορτισμένο, άρα, όχι ουδέτερο, γεγονός που το καθιστά δομικά αδύναμο να ασκήσει παιδευτικό ρόλο.

Με τις υπάρχουσες κοινωνικό-οικονομικές συνθήκες η τηλεόραση δε δύναται για λόγους ιδεολογικούς και δομικούς να παράγει παιδεία, της οποίας στόχος δεν είναι μόνο να μάθει κάποιους να διαβάζουν, να γράφουν και να ξέρουν αριθμητική και άλλα γνωστικά αντικείμενα, αλλά κυρίως να τους βοηθήσει να καταστούν ικανοί να χρησιμοποιούν αυτές τις δεξιότητες και γνώσεις για να σκέπτονται δημιουργικά και κριτικά, να αμφισβητούν και να στοχάζονται ανατρεπτικά. Η τηλεόραση όχι μόνο δε «θέλει» αλλά και δεν «μπορεί» να παίξει αυτόν τον πολιτικό, κοινωνικό και παιδαγωγικό ρόλο. Είναι ένα μέσο παραγωγής εικόνας και λόγου και λειτουργεί για να εξυπηρετήσει τα ιδεολογικά και οικονομικά συμφέροντα των ιδιοκτητών της, αν αναφερόμαστε στην ιδιωτική τηλεόραση, ή προσπαθεί να στηρίξει το κυβερνητικό έργο με τη στενή έννοια του όρου ή γενικότερα να προστατεύσει και να διαιωνίσει το οικονομικοκοινωνικό σύστημα. Συνεπώς η τηλεόραση ως μέσον δεν μπορεί να παράγει παιδεία, επειδή αυτή ως πολιτισμικό αγαθό χρειάζεται τεράστιες επενδύσεις σε χρήμα, χρόνο και θέληση και κυρίως ενεργητική συμμετοχή από την πλευρά των εκπαιδευομένων, (Πατσός, 2002). Αυτό που μπορεί να πραγματοποιηθεί στην ελληνική τηλεόραση με τη δομή που έχει είναι να παράγει μαζική κουλτούρα, (Αντόρνο, Λόβενταλ, Μαρκούζε, Χαρκχάιμερ, 1984).

Η Εκπαιδευτική τηλεόραση ξεκίνησε το πρόγραμμά της το 1977, εντάσσοντας τη χώρα μας σ' αυτές που ήδη έγραψαν ιστορία στην οπτικοακουστική διδασκαλία. Ο Θ. Καρζής, ο άνθρωπος που έστησε και στήριξε την εκπ/κή τηλεόραση, πίστευε πως «...τηλεόραση και παιδεία είναι δυο από τις ισχυρότερες ψυχοκινητικές δυνάμεις της σημερινής κοινωνίας...». Σε πολλές χώρες του κόσμου όπου τηλεόραση και παιδεία μάχονται μαζί, η τηλεόραση βρίσκει στην παιδεία τον ιδανικό εταίρο που τη βοηθάει στο πέρασμα από τη φάση μιας σωρευτικής «ενημέρωσης» στη φάση της επιλεκτικής «τηλεκπαίδευσης». Η θεματολογία της καλύπτει πολλούς τομείς όπως οικολογία, τέχνη, πολιτισμό, ιστορία, ειδική αγωγή, συμβουλευτικά προγράμματα επαγγελματικού προσανατολισμού, εκπομπές για το ανοικτό Παν/μιο εκπομπές υγείας. Η μηδενική, όμως, σχεδόν τηλεθέαση, (δηλώσεις του Κ. Τζιβιλικά, Δ/ντή Προγράμματος της NET, 1999, από στοιχεία της AGB) οδηγεί το πρόγραμμα της Εκπ/κής τηλεόρασης της NET στην περιθωριοποίηση, (Μπελογιάννη – Αργυροπούλου, 1999). Οι εκπαιδευτικές εκπομπές που δημιουργήθηκαν με στόχο την κάλυψη από τη μια των αναγκών της οργανωμένης εκπαίδευσης και από την άλλη της ελληνικής κοινωνίας, δεν θα πρέπει να μπαίνουν στη λογική και το άγχος της ακροαματικότητας και της εμπορικότητας που διέπει τα άλλα τηλεοπτικά προγράμματα κρατικών ή ιδιωτικών καναλιών.

Διαδίκτυο (Internet)

Στο ενιαίο πλαίσιο του προγράμματος σπουδών πληροφορικής, του παιδαγωγικού ινστιτούτου, αναφέρεται ότι ο υπολογιστής και τα μέσα που τον συνοδεύουν ανατρέπουν την ισχύουσα κατάσταση στην εκπαιδευτική διαδικασία και συμβάλλουν τόσο στην καλλιέργεια μιας νέας παιδαγωγικής αντίληψης, διευκολύνοντας νέους ενεργητικούς τρόπους μάθησης, όσο και στην ανάπτυξη νέων στάσεων και δεξιοτήτων. Ο υπολογιστής καθίσταται διεπιστημονικό εργαλείο προσέγγισης της γνώσης σε όλο σχεδόν το φάσμα του προγράμματος σπουδών και ίσως συνιστά την πιο καταλυτική αλλαγή των τελευταίων χρόνων στην εκπαίδευση. Στις ανεπτυγμένες χώρες η εξέλιξη της πληροφορικής στο σχολείο υπήρξε επίσης αρκετά γρήγορη. Οι βασικές παράμετροι που συνθέτουν αυτή την εξέλιξη είναι:

- ♦ η πληροφοριοποίηση της κοινωνίας και τα ερωτήματα που τίθενται για την αποστολή του σχολείου στα πλαίσια της κοινωνίας αυτής.
- ♦ η ανοικτή κρίση του εκπαιδευτικού συστήματος και η συνακόλουθη καθολική επιταγή για παιδαγωγική ανανέωση.

Σύμφωνα με το δημοσίευμα της Ιαπωνικής εφημερίδας Daily Yomiuri στις 30-8-2000, στην Ιαπωνία όλα τα σχολεία έχουν πρόσβαση στο διαδίκτυο. Στην εφημερίδα Le Monde 8-3-2002,

αναγράφεται ότι το υπουργείο παιδείας της Γαλλίας αναφέρει ότι το 100% των λυκείων είναι συνδεδεμένα στο διαδίκτυο. Στην εφημερίδα Βήμα 17-5-2001 αναφέρεται ότι η Ελλάδα ανάμεσα στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης κατέχει την τελευταία θέση όσον αφορά τη σύνδεση του σχολείου με το διαδίκτυο, (Ρέιντινγκ, αρμόδια επίτροπος). Παρ' όλα αυτά η πείρα υπαγορεύει ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των ελλήνων μαθητών έχουν ιδιωτική πρόσβαση στο διαδίκτυο κάτι που δεν πρέπει να το παραβλέψουμε. Η σύγχρονη τάξη δεν μπορεί να αγνοήσει την εισβολή του διαδικτύου, όπου περνούν τις νύχτες τους οι μαθητές, (Μητρόπουλος, 2001).

Δ. Συμπεράσματα

Κατά τον Φλουρή, (Φλουρή, 1983), μέσα στις κύριες επιδιώξεις του σχολείου σε όλες σχεδόν τις κοινωνίες είναι ο εξοπλισμός των ατόμων με τις αναγκαίες δεξιότητες και γνώσεις που είναι απαραίτητες για να ικανοποιήσουν τις ποικίλες προσωπικές τους ανάγκες, αλλά και για ν' ανταποκριθούν στις απαιτήσεις της κοινωνίας. Όλοι παραδέχονται ότι το σχολείο δεν μπορεί να λειτουργήσει και να επιτελέσει αποτελεσματικά το ρόλο του αγνοώντας τις γενικότερες ανάγκες της κοινωνίας, τις οποίες για να τις ικανοποιήσει πρέπει να δίνει εξίσου έμφαση στο γνωστικό και στο συναισθηματικό τομέα.

Στο «Εκπαίδευση χωρίς ελευθερία κρίση», ο Τσόμσκι, (Τσόμσκι, 2000), παρουσιάζει μια ευρύτερη αντίληψη για τις εκπαιδευτικές μας ανάγκες. Επισημαίνει τη σημασία μιας αλλαγής του ρόλου του σημερινού σχολείου και διευρύνει τον ορίζοντα της αντίληψης μας, παρουσιάζοντας ένα νέο μοντέλο για τη δημόσια εκπαίδευση που θα διαμορφώνει πολίτες. Ο Τσόμσκι εστιάζει την προσοχή του σε μια σειρά ζητημάτων όπως οι παγκόσμιες τεχνολογικές αλλαγές, η κυριαρχία των ΜΜΕ και ο δημοκρατικός ρόλος των σχολείων και της ανώτατης εκπαίδευσης. Μια πραγματικά δημοκρατική κοινωνία, όπως υποστηρίζει, δεν μπορεί να υπάρξει σ' έναν κόσμο που αλλάζει γρήγορα, παρά μόνο αν αλλάξουμε τον τρόπο που προσεγγίζουμε τη μόρφωση, τόσο την τυπική όσο και την ουσιαστική.

Κάνοντας ιστορική ανασκόπηση στα εκπαιδευτικά πράγματα της Ελλάδας θα παρατηρήσουμε ότι μετά την άλωση της Κωνσταντινούπολης η δουλεία στον Τούρκο κατακτητή αποδυνάμωσε σχεδόν ολοκληρωτικά την πνευματική καλλιέργεια μέσα στην Ελλάδα. Την κύρια επιρροή άσκησε στα μετέπειτα χρόνια η εκκλησία με στόχο να διασώσει τη βυζαντινή παράδοση. Χρειάστηκαν πολλές προσπάθειες από φωτισμένους ηγέτες, (Δελμούζος, Γληνός, Βενιζέλος) για τον εκσυγχρονισμό της Ελληνικής Εκπαίδευσης. Αρκετές φορές ο συντηρητισμός κατάφερνε, είτε να καταψηφίζονται στη βουλή τα νομοσχέδια, είτε να καταλήγουν σε αποτυχία. Οι ιστορικοπολιτικές και κοινωνικές συνθήκες, που επικράτησαν στην Ελλάδα στις διάφορες εποχές μετά την απελευθέρωση από τον τουρκικό ζυγό, επηρέασαν σημαντικά τα εκπαιδευτικά μας προγράμματα.

Η διασύνδεση του εκπαιδευτικού κόσμου με τους πολιτικούς, συνδικαλιστικούς, κοινωνικούς, θεολογικούς, και εκκλησιαστικούς φορείς αλλά και με άλλους παράγοντες που επηρεάζουν την εκπαιδευτική δράση είναι αναγκαία κυρίως για τη συναίνεση σχετικά με τους σκοπούς της αγωγής. Παρόλα αυτά, οι πολιτικοί παράγοντες, ως εκφραστές του κοινωνικού συνόλου, αποφασίζουν χωρίς να υπάρχει απόλυτη συναίνεση, (Κόνσολας, 2000).

Σύμφωνα με την ελληνική νομοθεσία οι δράσεις της τοπικής αυτοδιοίκησης οφείλουν να συμπληρώνουν την Παιδεία που παρέχει το σχολείο. Η έλλειψη όμως συστηματικής οργάνωσης, σχεδιασμού και διάθεσης οικονομικών πόρων οδηγεί τις περισσότερες φορές σε μεμονωμένες, χωρίς συνέχεια ενέργειες, (Παπανικολάου, 1994).

Μέχρι σήμερα, η προτεραιότητα εστιαζόταν στην πρόσκτηση πληροφοριών και γεγονότων και στην οικοδόμηση καθολικών γνώσεων, προτεραιότητα που συμφωνούσε με την αντίληψη ενός πολιτισμού για τη διαιώνιση του οποίου υπεύθυνο είναι το σχολείο. Η εκθετική όμως αύξηση των γνώσεων, χαρακτηριστικό των τελευταίων δεκαετιών, και η αναγκαιότητα μιας πιο ορθολογικής και λειτουργικής χρήσης τους στο πλαίσιο των σύγχρονων κοινωνιών, μετατοπίζει την έμφαση από τη μάθηση πληροφοριών και γεγονότων στη μάθηση δομών και εννοιών, (Κόμης & Μικρόπουλος, 2001). Όλο και περισσότερο γίνεται κατανοητό ότι το ζητούμενο πλέον στις σύγχρονες κοινωνίες έγκειται λιγότερο στη συσσώρευση των γνώσεων και περισσότερο στη δεξιότητα της έρευνας και

της ορθής χρήσης τους, (Κέκκερης, 2001). Η αντίληψη αυτή συνιστά μια ριζική αλλαγή προσανατολισμού σε σχέση με τις καθιερωμένες παιδαγωγικές πρακτικές.

Απαραίτητη είναι η ανάπτυξη μιας ιδιαίτερης πολιτικής και ο προγραμματισμός κάποιων αλλαγών. Αλλαγές που έχουν σχέση με το ήθος του σχολικού περιβάλλοντος, τις μεθόδους διδασκαλίας και μάθησης, την ποιότητα της επικοινωνίας ανάμεσα σε όλα τα μέλη του οργανισμού, το άνοιγμα και την πρόσβαση του οργανισμού στην κοινότητα, την ανάπτυξη δημιουργικών σχέσεων, την αναγνώριση της σημασίας της ψυχικής, συναισθηματικής, κοινωνικής και σωματικής υγείας, το σεβασμό στη διαφορετικότητα, την ισότητα, τα ανθρώπινα δικαιώματα, τη δημοκρατία και τη δικαιοσύνη. Παράγοντες που θα συντείνουν στη δημιουργία ενός τέτοιου σχολείου είναι η συνεχής επιμόρφωση των εκπαιδευτικών και η ενθάρρυνση τους να συμμετέχουν σε καινοτόμες δράσεις ή προγράμματα, η επαρκής ενημέρωση των γονέων και των άλλων εμπλεκόμενων φορέων, η αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου.

Έρευνες που εξετάζουν τους παράγοντες που καθορίζουν την οικονομική μεγέθυνση μιας χώρας δείχνουν ότι η επένδυση στην εκπαίδευση συμβάλλει θετικά σε αυτή, (Webber, 2002). Στοιχεία που χρήζουν ιδιαίτερης προσοχής και βοηθούν στην αναβάθμιση της εκπαίδευσης που παρέχεται στους μαθητές είναι: η οικονομική ενίσχυση, ο στρατηγικός δημοκρατικός προγραμματισμός, η εμπλοκή της τοπικής κοινωνίας, ο συνδυασμός ενός αποκεντρωτικού και συγκεντρωτικού συστήματος διοίκησης της εκπαίδευσης, η σύγχρονη στήριξη του εκπαιδευτικού έργου με τη θεσμοθέτηση της επιμόρφωσης όλων των εκπαιδευτικών, ειδικά σε θέματα τεχνολογίας, και η αντικειμενική αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου.

Παρόλο που η ανάπτυξη της ηθικής συνείδησης και της εθνικής ταυτότητας αποτελούν σημαντικό σκοπό, το γεγονός ότι ζούμε σε μια πολυπολιτισμική κοινωνία, πρέπει να λαμβάνεται σοβαρά υπόψη στην εκπαιδευτική πολιτική κάθε χώρας, (Weber, 1993). Τα θρησκευτικά, ως μάθημα, είναι υποχρεωτικά για όλους τους μαθητές που ανήκουν στην Ορθόδοξη Εκκλησία, (Κοσμόπουλος, 1990). Η σχέση σχολείου και Εκκλησίας κατηγορείται συχνά για κατηχητισμό και ενδογμάτιση, με την αντιμετώπιση του μαθήματος των Θρησκευτικών ως μιας ιδιότυπης μη επιστημονικής αφήγησης, (Δημητρόπουλος, 2001). Επίσης, κατηγορείται «...ότι η κατασκευή της Ορθοδοξίας ως εγγενούς συστατικού στοιχείου της ελληνικής ταυτότητας, με όχημα την εκπαίδευση, έχει ως συνέπεια τη σύγχυση μεταξύ της ιδιότητας του πολίτη και της ιδιότητας του πιστού...», (Νούτσος, 1986).

Η παγκοσμιοποίηση προωθεί τις οικουμενικές ιδέες για την αντιμετώπιση των προβλημάτων του πλανήτη και επιδιώκει την κοινή συνεργασία, μέσα από το εκάστοτε κοινωνικό, οικονομικό, πολιτικό, πολιτιστικό, εθνικό πλαίσιο, για την επίλυσή τους. Το μέσον για την προώθηση όλων των παραπάνω επιδιώξεων είναι η εκπαίδευση, η οποία μέσα από την ολοένα αυξανόμενη τάση για παγκοσμιοποίηση, εναρμονίζεται με κάποιες από τις αρχές της οικουμενικής αγωγής, που αποτελούν και διδασκαλία της εκκλησίας, όπως είναι η αλληλεγγύη, ο σεβασμός, η υπευθυνότητα και η ανεκτικότητα, (Μορέν, 2000). Προσαρμόζοντας η εκκλησία το ποιμαντικό της έργο στις σύγχρονες ανάγκες, θα πρέπει, στο πλαίσιο της έμμεσης επιρροής που ασκεί στο ελληνικό σχολείο, να βοηθήσει ώστε το σχολείο να πάψει να είναι το βασικό εργαλείο για την πολιτισμική ομοιομορφία και να γίνει ο χώρος στον οποίο διάφοροι πολιτισμοί θα αναγνωρίζονται και θα διδάσκονται. Η προσέγγιση αυτή συνάδει με την ανθρωπιστική αγωγή και την ελληνορθόδοξη παράδοση, (Ντεμπρέ, 2004).

Υπάρχει ανάγκη για τη δημιουργία μιας διαπολιτισμικής προσέγγισης στα διεπιστημονικά και διαθεματικά ενιαία πλαίσια προγραμμάτων σπουδών που να αντανάκλα μια δημοκρατική εθνική αντίληψη για τους διαφορετικούς πολιτισμούς και φυλές που απαρτίζουν την Ελληνική κοινωνία. Τα Προγράμματα Σπουδών πρέπει να αντανάκλουν αυτές τις νέες ανάγκες της Ελληνικής εκπαίδευσης. Η ευελιξία και οι προβλεπόμενες επιλογές του αναλυτικού προγράμματος πρέπει να ενθαρρύνουν τους μαθητές διαφορετικής εθνικής καταγωγής να μαθαίνουν την πολιτιστική τους κληρονομιά, τις γλώσσες, την ιστορία, τα έθιμα και τις παραδόσεις και άλλες πλευρές των τρόπων ζωής των κοινωνιών τους. Η διεπιστημονική και η διαθεματική προσέγγιση στο Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών εμπλουτισμένη με την Ευρωπαϊκή διάσταση, (με τα Προγράμματα Κινητικότητας και Σωκράτης) προωθεί την πολιτιστική διάσταση στη διδασκαλία των γλωσσών με

αυθεντικό υλικό που βοηθά πολιτισμικά, (ό,τι έχει σχέση με την κουλτούρα και με την πνευματική καλλιέργεια) αλλά και πολιτιστικά, (ό,τι υπηρετεί και προωθεί την ανάπτυξη του πολιτισμού - ό,τι εκπολιτίζει) την ευαισθητοποίηση και κοινωνικοποίηση των μαθητών.

ΣΤ. Προτάσεις

Αλλάζοντας ο κόσμος με τους ταχείς ρυθμούς της παγκοσμιοποίησης για να διατηρηθεί η δημοκρατία μορφή μιας σύγχρονης κοινωνίας πρέπει να αλλάξει ο τρόπος προσέγγισης της μόρφωσης στο σύγχρονο σχολείο.

Οι προτάσεις μας αν και παρουσιάζονται ανά άξονα διερεύνησης δεν είναι ανεξάρτητες μεταξύ τους. Ο κάθε άξονας βρίσκεται σε αλληλεπίδραση και αλληλεξάρτηση με τους υπόλοιπους, (σχήμα 1), η παρουσίασή τους γίνεται με τη συγκεκριμένη μορφή για καθαρά μεθοδολογικούς λόγους.

Οικονομικός: Αναγνωρίζεται σήμερα ότι η επένδυση στην εκπαίδευση είναι για το μέλλον της κοινωνίας, παίζει σημαντικό ρόλο στη μείωση της εισοδηματικής ανισότητας. Οι χώρες που επενδύουν περισσότερα χρήματα στη δημόσια εκπαίδευση έχουν χαμηλότερη εισοδηματική ανισότητα τα επόμενα χρόνια, (Kevin, 2002). Οι καθηγητές χρήζουν υποστήριξης με τη μορφή κινήτρων για να χρησιμοποιήσουν την τεχνολογία, ενθάρρυνση για να αλλάξουν και ικανότητα για να παίρνουν ρίσκο, (Roberts, 1994). Οι καρποί της επένδυσης στην εκπαίδευση φαίνονται σταδιακά.

Κοινωνικός – πολιτιστικός: Η επαρκής ενημέρωση των γονέων, η θεσμοθέτηση συνεργασίας μουσείων και δραστηριοτήτων της τοπικής αυτοδιοίκησης με το σχολείο οργανωμένα και σχεδιασμένα αφενός και αφετέρου η αποδοχή από το σχολείο νέων παιδαγωγικών μεθόδων. Η εκκλησία με το ποιμαντικό της έργο στηριζόμενη στην ανθρωπιστική αγωγή και την ελληνορθόδοξη παράδοση μπορεί να συμβάλλει ώστε το σχολείο να γίνει ο χώρος στον οποίο διάφοροι πολιτισμοί θα αναγνωρίζονται και θα διδάσκονται. Παράλληλα όλοι οι εμπλεκόμενοι φορείς να συμβάλλουν ώστε το αναλυτικό πρόγραμμα να είναι ευέλικτο να βοηθά πολιτισμικά και πολιτιστικά τους μαθητές και να ενθαρρύνει τους μαθητές διαφορετικής εθνικής καταγωγής να μαθαίνουν την πολιτιστική τους κληρονομιά, τις γλώσσες, την ιστορία, τα έθιμα και τις παραδόσεις και άλλες πλευρές των τρόπων ζωής των κοινωνιών τους.

Πολιτικός – νομικός: Οι πολιτικοί παράγοντες να αποφασίζουν με συναίνεση με όλους τους παράγοντες που επηρεάζουν την εκπαιδευτική δράση, με παγκόσμια σκέψη και τοπική δράση. Με παράλληλη αξιολόγηση των Ευρωπαϊκών Εκπαιδευτικών προγραμμάτων και δικτύων και βελτίωση διόρθωση και διευκόλυνσή των στην περίπτωση που προκύψουν θετικά αποτελέσματα.

Τεχνολογικός: Οι τεχνολογίες της πληροφορικής και των επικοινωνιών είναι δυνατόν να συμβάλλουν με αποφασιστικό τρόπο στη διαδικασία ανατροπής μιας ατομικής κουλτούρας που συνίσταται κατά κύριο λόγο στη συσσώρευση πληροφοριών και διακριτών γνώσεων. Το ζητούμενο είναι η δεξιάτητα της έρευνας, η ορθή χρήση των γνώσεων και όχι απλά η συσσώρευσή τους. Η πρόσβαση στα κομπιούτερ, τα λογισμικά χωρίς ικανό εκπαιδευμένο προσωπικό και χωρίς τη βοήθεια της συνεχούς τεχνικής υποστήριξης και αναβάθμισης, που θα εναρμονίζεται με τις απαιτήσεις της συνεχούς εξελισσόμενης παγκόσμιας κοινωνίας, οδηγεί αναπόφευκτα στη μη χρήση της τεχνολογίας, αφήνοντας αναξιοποίητη μία αναγκαία, σύγχρονη, αποτελεσματική εκπαιδευτική πηγή, (Roberts, 1994).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αντόρνο, Λ.& Μαρκούζε, Χ. (1984), «*Τέχνη και Μαζική Κουλτούρα*», Ύψιλον
- Banks, J (1994), *Multietnic Education*, Allyn and Bacon.
- Best, J.W., (1970), «*Research in Education*», New Jersey: Englewood Cliffs.
- Γεωργογιάννης, Π. (1997), «*Εκπαίδευση και Διαπολιτισμική Επικοινωνία*», Αθήνα: Gutenberg.
- Gardner (επιμ.), «*Values, Culture and Education, World Yearbook of Education 2001*», London: Kogan Page.
- DeVillar, R. C. Faltis and Cummins, J. (1994), *Cultural Diversity in Schools: from rhetoric to practice*, State University of New York.

- Δάλκος Γ. (φθινόπωρο 1998- χειμώνας 1999), «Η σχέση Μουσείου και Σχολείου: βίοι παράλληλοι;», *Εκπαιδευτικά*, τεύχος 49-50
- Δαμανάκης, Μ. (1998), «*Η Εκπαίδευση των Παλινοστούτων και Αλλοδαπών Μαθητών στην Ελλάδα (Διαπολιτισμική Προσέγγιση)*», Αθήνα: Gutenberg.
- Δαμανάκης, Μ. (1999), *Παιδεία Ομογενών*. Έκδοση: Πανεπιστημίου Κρήτης.
- Δημητρόπουλος, Π. (2001), *Κράτος και Εκκλησία: μια δύσκολη σχέση*, Αθήνα: Κριτική.
- Ζαμπέτα, Ε. (2003), *Σχολείο και Θρησκεία*, Αθήνα: Θεμέλιο.
- Καβούρη Π. (Μάιος Ιούνιος 1999), «Οι αντιλήψεις των εκπ-κων και διευθυντών/ντριων στις διδακτικές και οργανωτικές καινοτομίες του σχολείου τους», *Σύγχρονη Εκπ/ση*, τεύχος 106
- Κακανά, Δ. (φθινόπωρο 1994), «Εκπαίδευση, Κοινωνία, Αξίες», *Σύγχρονη Εκπ/ση*, τεύχος 72
- Καραναστάσης Μ. (2003), «Δημοτικός και κοινοτικός κώδικας», Αθήνα, Αυτοέκδοση.
- Καστής Ν. (2002), «*Γονείς και Σχολείο: σχέση συμπληρωματικότητας*», www.e-paideia.net, (προσπελάστηκε 17-5-2005)
- Κέκκερης, Γ. (2001). Κώδικας δεοντολογίας για χρήση του διαδικτύου στην εκπαίδευση, 5^ο Πανελλήνιο Συνέδριο με Διεθνή Συμμετοχή «*Διδακτική των Μαθηματικών και Πληροφορική στην Εκπαίδευση*», Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη 12-14 Οκτωβρίου 2001.
- Ενιαίο Πλαίσιο Προγράμματος Σπουδών Πληροφορικής, (12/1997), Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, <http://www.pi-schools.gr/lessons/computers/epps/index.html>
- Κόμης, Β. & Μικρόπουλος, Α. (2001). *Πληροφορική και Εκπαίδευση*. Πάτρα ΕΑΠ
- Κόνσολας Μ. (2000), «*Το γλωσσικό Μάθημα στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση από τη Μεταπολίτευση Μέχρι Σήμερα (1974-1995): Παιδαγωγική, Ψυχολογική και Διδακτική Θεώρηση των Αναλυτικών Προγραμμάτων και Σχολικών Εγχειριδίων*», Αθήνα, Αυτοέκδοση.
- Κοσμόπουλος, Α. (1990), *Το σχολείο πέθανε ζήτω το σχολείο του προσώπου*, Αθήνα: Γρηγόρης.
- Kevin S. (2002), “*Can education expenditures reduce income inequality?*” *Economics of Education Review Journal*.
- Kwiran, M. (2001), «*Changing cultures and schools in Germany*», στο J. Cairns-D. Lawton-R.
- Μανιτάκης, Α. (2000), *Οι σχέσεις της Εκκλησίας με το Κράτος και το Έθνος, στη σκιά των ταυτοτήτων*, Αθήνα: Νεφέλη.
- Μητρόπουλος Δ. (25-6-2001), «*Πολιορκημένα σχολεία*», www.e-paideia.net, (προσπελάστηκε 17-5-2005)
- Μπελογιάννη – Αργυροπούλου Μ. (Ιούλιος - Αύγουστος 1999), «*Ζει η εκπαιδευτική τηλεόραση;*», *Σύγχρονη Εκπ/ση*, τεύχος 109.
- Modgil S, G. K. Verma, K. Mallick and C. Modgil (1986) «*Multicultural Education: The interminable debate*». The Falmer Press.
- Μορέν, Ε. (2000), «*Οι εφτά γνώσεις κλειδιά για την παιδεία του μέλλοντος*», Αθήνα: Εικοστού Πρώτου.
- Network of Health Promoting Schools” μετάφραση Κ.Σιώκου (2000), *Η Προαγωγή της Ψυχικής και Συναισθηματικής Υγείας στο Σχολείο*, Αθήνα:Ελληνικά Γράμματα.
- Νίκας, Α. (1992), *Διδακτική του θρησκευτικού μαθήματος: θεωρία και πράξη*, Αθήνα: Βιβλιογώνια.
- Νόμος 1566/30-9-1985 ΦΕΚ 167
- Νούτσος, Χ. (1986), *Προγράμματα Μέσης Εκπαίδευσης και κοινωνικός έλεγχος*, Αθήνα: Θεμέλιο.
- Ντεμπρέ, Ρ. (2004), *Η διδασκαλία της θρησκείας στο ουδετερόθρησκο σχολείο*, Αθήνα: Εστία.
- Παπανικολάου Δ. (1994), Προβληματισμοί της Τοπικής Αυτοδιοίκησης σε ζητήματα παιδείας, 6^ο Εκπαιδευτικό Συνέδριο «*Το περιεχόμενο της εκπαίδευσης στις νέες Κοινωνικές και Οικονομικές Συνθήκες*», ΟΛΜΕ, Αθήνα.
- Πατσός Χρήστος, (Μάρτιος Απρίλιος 2002), *Τηλεόραση και Παιδεία*, *Σύγχρονη Εκπ/ση*, τεύχος 123.
- Pick, S. (1997), *Πλάθοντας τη ζωή*, Εκδόσεις Φυτράκη Α.Ε
- Roberts. (1994), “*Instructional Technology plan 2003-2006*”, <http://www.berkeley.k12.ca.us>, Berkeley Unified school District, (προσπελάστηκε 8-7-2005)
- Σαΐτης Χ. (2005), *Οργάνωση και Λειτουργία των Σχολικών Μονάδων*, Αθήνα, Αυτοέκδοση.
- Σαΐτης Χ. (2005), *Οργάνωση και Διοίκηση της Εκπαίδευσης*, Αθήνα, Αυτοέκδοση.

Σωτηρέλλης, Γ. (1998), *Θρησκεία και εκπαίδευση κατά το Σύνταγμα και την Ευρωπαϊκή Σύμβαση: Από τον κατηχητισμό στην πολυφωνία*, Αθήνα: Σάκκουλας.

Τσακαρισιάνος Γ. (2004), «έξω από το σχολείο», www.e-paideia.net, (προσπελάστηκε 10-8-2005)

Τσόμσκι Ν. (2002), «*Εκπαίδευση χωρίς ελευθερία κρίση*», Αθήνα:Καστανιώτη.

Φλουρής Γ.(1983), «*Αναλυτικά προγράμματα για μια νέα εποχή στην εκπαίδευση*», Αθήνα:Γρηγόρη
ΥΑ 106137/Γ7/30-9-2003
ΥΑ Γ2/4867/28-8-1992

Webber D. J., (2002), “*Policies to stimulate growth: should we invest in health or education?*”, Applied Economics, Journal

Weber, M. (1993), *The sociology of religion*, εισαγωγή: Talcott Parsons, Boston: Beacon Press.

Weare Kathrine - Gray Gay (1995), “*Promoting Mental and Emotional Health in the European Network of Health Promoting Schools*”, The Regional Office for Europe of the World Health Organization, the Commission of the European Communities and the Council of Europe.